Eduskunnan lakivaliokunta

LaV@eduskunta.fi

Viite: HE 226/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta

Esityksen tavoitteena on tehostaa työtehtävän tai julkisen luottamustehtävän vuoksi henkilöön kohdistetun laittoman uhkauksen saattamista syytteeseen. Esitys on osa hallitusohjelman tavoitetta puuttua nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Lisäksi tavoitteena on perusoikeuksia kunnioittaen osaltaan vähentää ja puuttua julkisessa keskustelussa ja erityisesti sosiaalisessa mediassa esiintyviin laittoman uhkauksen kaltaisiin ääri-ilmiöihin.

Tuomioistuinvirasto pitää esityksen tavoitteita tärkeinä. Epäasiallinen häirintä ja vaikuttaminen sekä uhkailu ovat yleistyvä ilmiö, joka kohdistuu osaltaan myös tuomioistuinlaitoksen henkilöstöön. On välttämätöntä, että ongelmaan puututaan lainsäädännöllisillä keinoilla. Yksin se, että laiton uhkaus saatetaan nykyistä laajemmin virallisen syytteen alaiseksi, ei kuitenkaan tarjoa maalittamista koskevaan ongelmaan tehokasta ratkaisua. Ehdotettu säädösmuutos on kuitenkin tarpeellinen ja kannatettava.

Tuomioistuimilla on keskeinen rooli oikeusvaltiossa: niiden tehtävänä on tuottaa oikeusturvaa ja turvata yhteiskunnassa oikeuden toteutuminen. Laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskeva säädösmuutos korostaa osaltaan sitä, että kysymys ei ole osapuolten yksityisasiasta vaan yhteiskunnalle kuuluvasta yhteiskuntarauhan turvaamisesta. Laiton uhkaus, joka kohdistuu tuomioistuimen henkilökuntaan kuuluvaan tämän työtehtävän vuoksi, koskettaa paitsi yksittäistä virkamiestä myös työnantajavirastoa ja koko oikeuslaitosta. Myös työnantajan intressissä on, että yksittäiset tapaukset tulevat poliisin tietoon ja etenevät syyteharkintaan. Syyteoikeuden laajentaminen esitetyllä tavalla luo edellytykset työnantajalle puuttua yhdenmukaisella tavalla työntekijöihinsä kohdistuviin vakaviin uhkauksiin. Hankalia tilanteita voi jatkossakin syntyä, kun rikosilmoituksen tekemistä harkitseva

työnantaja joutuu pohtimaan, mikä merkitys uhkauksen kohteeksi joutuneen työntekijän suhtautumiselle ja toimenpiteistä aiheutuvalle häirinnän lisääntymisen riskille annetaan.

Esityksessä arvioidaan, että lainmuutoksen myötä tuomioistuimissa käsiteltävien asioiden määrä kasvaisi 250-300 uudella tapauksella vuodessa ja tuomioistuimille aiheutuva vuosittainen lisäkustannus olisi 385 000 euroa. Tuomioistuinviraston käsitys tuomioistuimille aiheutuvasta lisäkustannuksesta vastaa hallituksen esitykseen kirjattua.

Vaikka esitys on kannatettava, ehdotettua säädösmuutosta ei yksinään voida pitää riittävänä keinona puuttua vakavaan, joukkoistettuun häirintään. Nykytilanteessa useat rangaistussäännökset voivat soveltua maalittamista tarkoittavaan toimintaan. Rikosvastuun toteutumista vaikeuttavat ainakin joidenkin soveltuvien tunnusmerkistöjen syyteoikeussäännökset. Esimerkiksi kunnianloukkaus ja yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen ovat lähtökohtaisesti asianomistajarikoksia. Maalittamisen rikosoikeudellisen sääntelyn mahdollisuuksien selvittämistä on syytä jatkaa riippumatta nyt käsillä olevasta esityksestä.

Johtaja, kehitysosasto Pasi Kumpula

Erityisasiantuntija Taru Alanaatu